

Dennis L. Meadows, *Meje rasti (The limits to growth)*, Ljubljana, 1974, str. 366.

Redko katera knjiga je naletela na tako močan in deljen odmev kot prav »Meje rasti«. Visoke naklade, številni ponatisi ne le na Zahodu, temveč tudi v socialističnih državah, pričajo o širokem odmevu in aktualnosti obravnavane problematike. Nehote se nam vsiljuje primerjava z odmevom Malthusovih idej pred 170 leti.

Rimski klub sestavlja skupina znanstvenikov, ki so zaskrbljeni zaradi vse bolj številnih, medsebojno povezanih problemov, s katerimi se mora spoprijeti celotno človeštvo. Leta 1970 so povabili skupino za »sistemsko dinamiko« z Massachusettskega tehnološkega inštituta (MIT) naj prouči gibanje in medsebojno vplivanje številnih dejavnikov, ki ogrožajo svetovno družbo.

Knjiga ima pet poglavij. Uvod in sklepno besedo o pomenu teh proučevanj je napisal Stane Krašovec. V prvem poglavju, kjer pisci obravnavajo naravo eksponentne rasti, so predstavljene matematične osnove in primeri take rasti, ki so v nasprotju z linearno rastjo. V poglavju »meje eksponentne rasti« so nakazani problemi produkcije hrane, onesnaženosti okolja in neobnovljivosti prirodnih virov. Predvidevajo, da bo svetovna družba prav na teh področjih naposled dosegla nepremostljive omejitve. Pri obravnavi rasti svetovnega modela so s pomočjo kvantitativnih metod prišli do sklepa, da ni mogoče predvideti, katera izmed petih izbranih omejitev (pospešena industrializacija, hitra rast prebivalstva, proizvodnja hrane, izčrpavanje neobnovljivih virov, onesnaženje okolja) se bo najprej uveljavila; prav tako ni mogoče predvideti vseh posledic. Tehnološki optimizem obsojajo kot najbolj nevarno iluzijo. Tehnološki napredek bi se moral združiti s premišljenim zaviranjem rasti. Podan je model svetovnega ravnotežja s stabiliziranimi razvojnimi dejavniki.

Temeljni sklepi skupine MIT so: če se bodo sedanja gibanja naraščanja svetovnega prebivalstva, industrializacije, onesnaženosti, pridobivanja živeža in izrabe virov nespremenjeno nadaljevala, bodo meje rasti na tem planetu dosežene v času naslednjih sto let. Najbolj verjetna posledica bo dokaj nepričakovano nazadovanje tako števila prebivalstva, kot industrijskih zmogljivosti. Težnjo k nadaljnji rasti je mogoče spremeniti in namesto nje uveljaviti stanje ekološke in gospodarske stabilnosti, ki lahko traja daleč v prihodnost.

Kljub dejstvu, da mnogi znanstveniki ne sprejemajo matematičnih modelov, uporabljenih v študiji MIT, da niso upošteevane razlike med razvitim in nerazvitim svetom in da ni niti z besedo omenjena rešitev, pogojena s socialnimi spremembami, je ton »Meje rasti« progresiven in zasluži resno obravnavanje.

Dušan Plut

Schutz unseres Lebensraumes, Symposium an der ETH, Zürich 1970, str. 1—523.

Onesnaževanje človekovega okolja se je pojavilo predvsem v industrijsko razvitih deželah, iz njih tudi prihaja večina strokovnih prispevkov o tem problemu, posebno iz ZDA. Prevladovanje angleške literature, tako znanstvene, kot poljudno-znanstvene, ustvarja napačen vtis, da se le v teh državah zavedajo perečih problemov. Pričujoči zbornik z referati 53 znanstvenikov je kompleksen prikaz naporov za zaščito človekovega okolja v Švici, kjer se zavedajo vrednosti zdravega okolja.

V nekaj vrsticah seveda ni mogoče nanizati vseh zanimivih referatov, katere so napisali priznani strokovnjaki številnih znanstvenih disciplin: od biologov, meteorologov, kemikov do filozofov in pedagogov. Kljub navidezno specialnim raziskavam je poudarjena kompleksnost problematike okolja in vzročna soodvisnost med številnimi dejavniki, katerih smeri delovanja vedno ni mogoče predvideti. Ker je v zborniku nad 50 referatov, je mogoče le preleteti temeljna vprašanja, ki so jih postavile posamezne skupine referatov. V prvi skupini so referati o načelnih problemih raziskovanja okolja, ki potrjujejo stališče, da je tehnični napredek sicer dvignil materialno raven večine prebivalstva, obenem pa postavil v drugi plan medčloveške odnose in odnos